

Kratek prepis in hitra sprava. *)

Zložil mlinar Anton Grabič.

Eno pesem bom zapel,
Dokler sem še kaj vesel,
Bom povedal Vam en špas,
Kak spoznavajo Nemci nas.

„To, gospod! ne mislite,
In se nič ne strašite;
Le pravico, kakor vi,
To želimo tudi mi.“

V kratkem šel sem svojo pot,
Vprašal me je nek gospod:
„Mlinar! alj ste tudi vi
Vpisani v čitavnici?“

„Cesar nič ne ločijo,
Po pravici hočejo,
Da b' se ne sovražili,
Le kršansko ljubili.“

Po resnici mu povem,
Kakor tudi vsim ljudem:
„Meni je čitavnica
Prav srčna prijateljica“.

Tud gospod se nasmeji
In prijazno reče mi:
„Prav imate mlinar vi,
Saj smo vsi cesarjevi.“

Nato reče mi gospod:
„Zdaj bo srečen vaš narod!
Tak Slovenci hočete
Nas požreti Nemce vse?“

Tak sva se razločila,
„Srečno!“ sva si vošila,
Še prijatla sva si zdej,
Kakor nisva bila prej.

Lepo se mu nasmejim,
In tako odgovorim:
„Bog je dal nam dobro let',
Ne bo treba Nemcov žret.“

Zdaj pa vprašam tukaj vas:
Alj bi ne bil kratek čas,
Ko bi se narodi vsi
Kakor bratje ljubili?

To bo vsaki potrdil,
In tako odgovoril:
„Dolgočasen je prepis,
Kratkočasen pa je mir.“

Etymologične drobtinice.

Hrvoje — Hrvat.

Po Konstantinu Porphyrogenitu so Hrvati pod vodstvom 5 bratov, kateri so se veleli: Klukas, Lubelj, Kosenec, Muhlo in Hrvat, v Hrvatsko in Dalmacijo prišli. Njihova prva domovina bila je za Tatrami v današnji iztočni Galiciji.

Bojeven narod in junašk, kakor je hrvatski, ni samo dandanašnji, temuč že od nekdaj ima tudi očake, katerih imena pomenjajo: boj in sek; tako ime: Klukas od klukam, ferio, Lubelj od lubam, novohrv. lupam, ferio, Kosenec od kosim, seco, Muhlo, stopnjeno za Mahlo, od maham, ferio, agito, Hrvat od hrvam, pugno, dimico, certo, kämpfen, ringen, primeri: sanskrit: luth, ferire, maš, secare, sanskr. ś = v slovansčini h, çarac, ferire, kas secare itd. V starohrvaških listinah nahajamo imena: Hrviša, Hrvoš in Hrvoje.

Da je to ime tudi starim slovanskim Panonom bilo občno, pričuje napis na naročnici iz bronza narejeni, ktero je izkopal znani numismatkar dr. Volpi na levem bregu Kolpe v Sisku, in se tako glasi:

AVR DYO HERVOI POSVIT.

Aurelius Dyo Hervo posuit.

To naročnico (Armband), staroslov. monisto, lat. monile, hranuje dr. Volpi v svoji numismatični zbirki, in dobro bi bilo, da bi jo kupilo zagrebško historično društvo, ker ime Hervoje na omenjeni naročnici je edino, ktero smo dozdej našli med rimskimi napisi.

Ganati, uganjati, uganjka.

Nekteri mislijo, da besede ganati, uganjati, uganjka, rathen, errathen, Räthsel, so sorodne z besedo genem, movere, zato v perfektu pišejo: smo ugibali; vendar to ne more po jezikoslovnih pravilih biti, zato trdim, da je ganati, uganjati, uganjka eno s staroslov. gananie, πρόβλημα, propositio, in pomen korenike nam razloži sansk. gan, reputare, *) numerare, primeri nemško: raten = rechnen = zahlen. Moramo tedaj pisati: smo uganjali, ne pa: ugibali. Dav. Terstenjak.

*) Govor v poslednji celjski čitavnici.

*) putare pomenja izvirno: scindere, Varro ima „putavit vitim“, obrezal je trto, toraj reputare zaznamljano prebirati.

Dr. Tomanov govor

o vojaški Krajini ali Granici

v zbornici poslancov 26. novembra.

Državo z mnogovrstnimi zgodovinskimi spomini in državopravnimi razmerami njenih posamnih delov in z mnogimi na razni stopnji omike in državopravne priznanosti stoječimi narodi iz samovladije (absolutizma) predelati v pravno državo gotovo je težka naloga. To pa je v Avstriji zavoljo tega še toliko težje, ker načelo centralizacije in uniforme, katero se od kakih sto let sèm vzdržuje, je zlasti poslednjih 10 let z vso silo na vse kraje se tako razširjevalo, da je državopravne razmere posamnih delov države še bolj zamotalo. Ni je države kakor Avstrija, ktera bi imela tolikim terjatvam prava, svobode in človeštva na vse strani zadostovati. Kolikor težjeja pa je ta naloga, toliko manj se ji sme kdo umikati. Ključ pa, da se rešijo skor vse te zadeve, nam podaja natura države s pravnimi razmerami posamnih njenih delov in pa živo gibanje narodov njenih.

S temi se mora državno geslo, državno vladovanje ujemati, ako hoče država rešiti svojo nalogo.

Kar smo zamudili prvi dan našega shoda, menim, da moramo saj danes prevdariti.

Osrčiti se moramo, veliko rano državno, kjer še absolutizem tiči, oestro preiskati, bolezen v njeni korenini spoznati, in iz srca, iz jedra države izpraviti.

Ti uzroki, gospodje, so me kot pravega avstrijskega domoljuba, kot sorodnika jugoslovanskih narodov, kot človeka spodbodli, da o vojaški Krajini bolj natanko govorim in v tem ozéru predlog storim.

Pravico, o tej reči govoriti, mi daje prevdarek vojaških stroškov, o katerih zdaj govorimo; izvira pa ta pravica tudi iz sporočila odborovega za dotične stroške za leto 1862 kakor tudi za leto 1863; zadnjič pa izvira ta pravica tudi še iz družih okoljnost.

Časniki so se te reči jako lotili, mnoge skupščine in deželni zbor v Zagrebu z zastopniki, kateri so bili nalašč zavoljo ustanovljenja razmér hrvaške dežele do Ogrskega in Avstrije poklicani, so to zadevo tako temeljito, tako točno obravnovali, da se velika važnost in velika silnost te reči, kakor tudi utemeljena pravna zavést zastopovavcov nikakor ne dá tajiti.

Kolikor bolj se pa za potrebno spozná, to vprašanje obravnovati, toliko močnejše se terja od nas, da tudi mi, zastopniki države in avstrijskih narodov, pa tudi državna vlada ga ne prezira, in da se v tem oziru reč tako reši, da bo vojaški Krajini pa tudi celi državi avstrijski v blagor.

Ko sem s tem v kratkem pokazal stališče, kako bom to zadevo pretresoval, se mi vendar potrebno zdí, v spoznanje in dostojno presojevanje zadevnih razmér zgodovinske in državopravne dogodke in osnove, ki so se dosedaj snule, in stan, v katerem so, sl. zboru pred oči postaviti. Zato prosim za prijazno pazljivost, rečem pa tudi ob enem, da ni me volja, v že tako viharno morje ustavnega razvijanja še en kamen vreči, temuč prizadjeti si hočem, v tem ustavnem morju skalo pokazati, ktera je ravno tako nevarna vodjem državne ladije kakor mornarjem in vojakom, da se ognemo brez nevarnosti tej skali. Ko bodo državopravne in uredovavne razmere vojaške Krajine razjasnjene, se bo dalo stališe najti, s kterega se bo pravda o vojaški Krajini ali popolnoma rešila ali saj tako napejljala, kakor se sklada s častjo slavnega zbora.

Ko so se slovanski narodi Srbov in Hrvatov v 7. stoletju s Karpatov v rimski Ilirikum vračali, so naselili se Srbi v Méziji, Hrvati pa v Dalmaciji. Hrvaška država bila je po sili stanov in narodnih zastopnikov utesnjena volitna država, ki je ležala sevno od srbske države, ktera je obsegala okrajino Novi-bazarsko in Prizrensko, Bosno, Alba-